

VREEMDE EEND IN DE BIJT

Renate Kerkhofs

Over de auteur

RENATE KERKHOF

is als onderwijzeres van het derde leerjaar verbonden aan VBS Wonderwijs in Destelbergen. Bovendien is ze schrijfster van onder andere het boek 'De rijstvelden kleurden rood' en is ze boekenrecensent voor Hebbaan.nl. www.renatekerkhofs.com

Het zal je maar overkomen: je hebt een kleine klasgroep met een even aantal leerlingen - makkelijk hanteerbaar, vlot te verdelen in groepjes. Bovendien bestaat je klasgroep enkel uit kinderen die in België geboren en getogen zijn. En dan staat er plots, begin oktober, een nieuwe leerling voor de deur. Net binnengekomen uit het buitenland, zonder enige kennis van het Nederlands.

Het ministerie van Onderwijs voorziet gelukkig extra middelen om anderstalige nieuwkomers te begeleiden en hanteert een aantal criteria om die middelen toe te wijzen aan scholen. Maar helaas voldoet jouw 'witte' school niet aan die voorwaarden. Er is met andere woorden geen leerkracht voor anderstaligen aangesteld. Hoe communiceer je dan met zo'n kind? Hoe leer je het zo snel mogelijk de basiswoordenschat van het Nederlands? Hoe zorg je ervoor dat het zich niet verveelt tijdens de les? Wat doe je om het zich thuis te laten voelen? Want uiteraard is welzijn, naast didactiek, een groot aandachtspunt.

Dit is een situatie waarmee onderwijzers heel waarschijnlijk, zeker met de huidige vluchtelingenstromen in het achterhoofd, allemaal wel eens te maken zullen krijgen. Ikzelf, juf van het derde leerjaar, mocht Marianna uit Portugal verwelkomen.

Ik geef Marianna een plaatsje vooraan in de klas, dicht bij mij en naast een meisje van wie ik weet dat ze zich zonder meer over onze nieuweling zal ontfermen. In het lokaal breng ik visuele ondersteuning aan: woordkaartjes die vertellen dat dit 'de kast' is of 'de deur'. Die eerste dagen stuur ik Marianna regelmatig op pad in het schoolgebouw, samen met een klasgenoot. Daarmee wil ik drie dingen bereiken: ik wil haar wegwijs maken in de school, haar integratie in de klasgroep bespoedigen en haar enkele basisbegrippen (zoals 'eetzaal', 'gang', 'trap', ...) bijbrengen. Voor een tweede opdracht moet ze samen met een klasgenoot een ruiltaak uitvoeren. Marianna krijgt een potlood en een geschreven tekstje. De bedoeling is dat zij het potlood gaat ruilen voor een ander voorwerp bij een van de andere leerkrachten. Door de tekst voor te lezen, kan ze duidelijk maken wat haar opdracht is. Vervolgens moet ze haar nieuwe voorwerp gaan ruilen bij weer een andere leerkracht. Deze opdracht blijkt niet van een leien dakje te lopen: Marianna is er behoorlijk van onder de indruk, en ze durft geen Nederlands te spreken. Meteen een les voor mij: ik moet het duidelijk wat rustiger aanpakken.

Vanaf dat moment werk ik op vijf verschillende manieren aan Marianna's taalverwerving.

ZORG

Een speciale leerkracht voor anderstaligen is er niet, maar uiteraard is er wel een zorgjuf. In de mate van het mogelijke gaan de zorguren naar Marianna – uiteraard zonder dat de andere kinderen daar nadeel van ondervinden. Daarnaast heb ik het grote geluk dat een vrijwilliger een paar maanden lang individuele taallessen wil geven.

ZELFSTANDIG WERK

Van het eerste leerjaar leen ik een stapel *Zonnekindjes* en ik pluis ze uit op zoek naar werkblaadjes waarmee Marianna zelfstandig aan de slag kan. Ik wil haar succeservaringen laten beleven, maar zonder dat de opdrachten te kinderachtig zijn. Omdat de opbrengst eerder aan de povere kant is, vul ik *Zonnekind* aan met werkbladen die ik zelf fabriceer: over de dagen en de maanden, over persoonlijke voornaamwoorden, of met heel eenvoudige zinnen, ...

Daarnaast heb ik een aantal werkbladen in kleur gevonden die woorden voorzien van bijbehorende tekeningen. Helaas kan ik daarmee niet haar uitspraak controle-

ren, dus wat dat betreft kan ik voorlopig enkel het beste hopen.

COMPUTER

Een ander werkmiddel is de klascomputer. Marianna neemt er regelmatig aan plaats. Ik heb een lijstje met websites (zie het kaderstuk) waarmee ze alleen aan de slag kan. Met een koptelefoon op haar hoofd leert ze niet alleen nieuwe woordjes, maar beluistert ze ook meteen de juiste uitspraak.

PEER TUTORING

Zowel Marianna zelf en de klasgenootjes als ikzelf zijn het meest enthousiast over peer tutoring. De medeleerlingen werken samen met Marianna aan opgegeven taken en oefeningen. Natuurlijk kan dat enkel als ze zelf klaar zijn met hun eigen opdrachten. En ze moeten er zin in hebben: van dwang mag geen sprake zijn. In het begin laat ik hen vooral spelletjes spelen: eenvoudige, bekende spelletjes als 'ganzenbord' of 'vallende aapjes'. Daarnaast heb ik een spelbord uit *Zonnekind*, waarmee de namen van klasmateriaal worden ingeoefend. Een ander voorbeeld van een gesmaakt spelletje zijn de kaarten met doe-opdrachten in de gebiedende wijs, zoals: 'gooi papier in de vuilnisbak', 'roep hard', 'geef een knuffel', 'neem een schaar'. Ook zijn er steeds werkbladen voorhanden waarbij Marianna hulp nodig heeft, omdat ze de opdracht niet begrijpt. De leerlingen kunnen haar dan daarbij helpen. Bij al deze opgaven ligt de focus op het receptief (en pas in een veel later stadium productief) hanteren van basiswoordenschat die te maken heeft met klasvoorwerpen, plaatsaanduidingen, schoollokalen, lichaamsdelen, tijdsaan-

duidingen, vervoermiddelen, gevoelens of beschrijvende termen. Daarnaast leren de andere kinderen haar (vrij snel) tellen tot 100. En ze is in staat om die getallen ook afzonderlijk te benoemen. Tot slot voorzie ik leesboekjes, niveau eerste en tweede leerjaar, die de kinderen samen lezen. Klasgenootje leest een stukje, Marianna leest een stukje. Klasgenootje leest een bladzijde, Marianna leest dezelfde bladzijde hardop na. Het gaat me niet zozeer om het begrijpen van de tekst, maar wel om de uitspraak van het Nederlands, om meer verbaal taalgevoel te creëren. En ik ben aangenaam verrast als Marianna mij enkele maanden later nagenoeg accentloos en met duidelijke articulatie een stuk tekst voorleest.

VERBALE COMMUNICATIE

Hardop spreken in de groep wil Marianna tot aan het einde van het schooljaar liefst zo min mogelijk. Ik respecteer haar daarin. Een aantal vaste formules leer ik haar wel aan en ik verwacht van haar dat ze die toepast, bv. vragen of ze naar het toilet mag en beleefdheidsfrases als *alstublieft*, *dankuwel* en *tot morgen*. Als ze mij een vraag wil stellen die ze niet kan formuleren, zeg ik de vraag voor en ik laat haar die vervolgens herhalen, maar zonder dat de hele klas meeluistert. Instructies geef ik haar stevast in grammaticaal correcte zinnen.

Efficiënt met een anderstalige werken in je reguliere klas is niet evident. Tenslotte zijn er nog kinderen die individuele aandacht nodig hebben. Het frustreerde me dat ik zoveel minder voor en met Marianna kon doen dan ik zou willen. Ik slaagde er ook absoluut niet in om elk 'dood' moment dat ze had, op te vullen.

Het was mijn grootste angst dat Marianna zich helemaal te pletter vervelde in de klas.

Maar dat bleek mee te vallen. Toen ik haar ouders opnieuw sprak op het einde van het schooljaar vroeg ik (in het Engels) of Marianna ondanks de taalbarrière gelukkig was. Haar ouders beaamden dat onmiddellijk. Marianna voelde zich inmiddels prima in haar nieuwe land, haar nieuwe school en haar nieuwe klas. Zelfs in die mate dat ze hevig protesteerde toen papa opperde om eventueel terug te keren naar Portugal. De vreemde eend in de bijt voelde zich dus niet langer vreemd. Daar wordt een leerkracht dan weer erg gelukkig van! Missie geslaagd.

Het Nederlands inoefenen?

Enkele bruikbare websites:

www.triangel.be
www.jekanmewat.nl
www.schooltv.nl
www.kweetet.be
www.oorkij.nl
www.taalsite.nl
www.ictnoordlimburg.be